

1.DERS - Hakim Olan İlkeler - I

Borçlar Hukukuna Hakim Olan Temel İlkeler

Borçlar Hukuku (6098 sayılı TBK), tarafların iradelerini merkeze alan bir alandır. Buradaki hükümlerin büyük çoğunluğu "**yedek hukuk kuralı**" niteliğindedir; yani taraflar aksini kararlaştırmadıkça uygulanırlar.

1. Sözleşme Hürriyeti (İrade Serbestisi)

Hukukun "Nirvana"sı olarak adlandırılan bu ilke, tarafların kanunun emredici sınırları dahilinde diledikleri gibi sözleşme yapabilmelerini sağlar.

2. Borç İlişkisinin Nisbiligi

- **Kural:** Borç ilişkisinden doğan haklar sadece taraflar arasında ileri sürülebilir.
- **İstisnası:** Mirasçılar (kişiliğe bağlı olmayan borçlarda) veya sözleşmenin şerh edilmesi durumları.

3. Üçüncü Kişi Aleyhine Borç Yaratılamaz

Nisbilik ilkesinin bir sonucudur. İki kişi kendi arasında yaptığı bir sözleşme ile dışarıdaki bir üçüncü kişiyi (rızası olmaksızın) borç altına sokamaz.

4. Dürüstlük İlkesi (TMK m. 2)

Hakların kullanılması ve borçların ifasında dürüstlük kuralı esastır. Borçlar hukukunda özellikle sözleşmelerin yorumlanmasında ve "güven sorumluluğu"nda temel dayanaktır.

5. Kusur Sorumluluğu

- **Kural:** Bir kişinin sorumlu tutulabilmesi için kusurlu olması gerekir.
- **İstisna:** Kusursuz sorumluluk halleri (Adam çalıştırmanın sorumluluğu, tehlike sorumluluğu vb.).

6. İvazlılık (Karşılıklılık)

Borçlar hukukunda asıl olan, tarafların karşılıklı edimler altına girmesidir (Örn: Satış sözleşmesi). Bağışlama gibi karşılıksız sözleşmeler istisnadır.

(Videoda ifa hakkında bahsedilmiş, burada eksik)

7. Geçicilik

Eşya hukukundaki "sürekli" hakların aksine, alacak hakları geçicidir. Ya ifa ile ya zaman aşımıyla ya da hak düşürücü süreyle sona ererler.

**Kritik Ayrım: Zaman Aşımı ve Hak Düşürücü Süre

Hukukta sürelerin geçmesi farklı sonuçlar doğurur. Borçlar hukukunda en çok karşılaşılabilecek iki süre türü arasındaki farklar şunlardır:

1. Zaman Aşımı

Zaman aşımı, yasada öngörülen sürenin geçmesiyle hakkın sona ermediği, ancak dava yoluyla talep edilebilir olma niteliğinin zayıfladığı bir durumdur.

- **Etkisi:** Hakkın özü varlığını sürdürür ama borç bir "**eksik borç**" haline gelir. Yani borçlu zaman aşımına dayanarak ödemedi kaçınabilir. Ancak borçlu süre dolduktan sonra kendi rızasıyla ödeme yaparsa, bu "borç olmayan bir şeyin ödenmesi" sayılmaz ve geri istenemez.
- **Kapsamı:** Genellikle **alacak hakları** için söz konusudur.
- **Hakimin Rolü:** En önemli fark buradadır; hakim zaman aşımını kendiliğinden (resen) dikkate alamaz. Borçlunun bunu bir "**def'i**" olarak mahkemede ileri sürmesi gerekir.

2. Hak Düşürücü Süre

Hak düşürücü süre çok daha kesin ve sert bir sonuç doğurur. Süre dolduğu anda hak tamamen ortadan kalkar.

- **Etkisi:** Süre geçtikten sonra artık ne o haktan bahsedilebilir ne de o hakka dayanılarak bir işlem yapılabilir.
- **Kapsamı:** Genellikle hukuk sisteminde yeni bir durum yaratan **yenilik doğuran haklar** (iptal hakkı, sözleşmeden dönme, ön alım hakkı gibi) için belirlenmiştir.
- **Hakimin Rolü:** Bu süreler kamu düzenini ilgilendirdiği için hakim, taraflar hiçbir talepte bulunmasa dahi bu sürenin geçip geçmediğini davanın her aşamasında **kendiliğinden (resen)** incelemek zorundadır.

(Videoda Ahde Vefa İlkesinden bahsedilmiş, burada yok.)

Sözleşme Hürriyetinin Alt Unsurları ve Sınırları

Sözleşme hürriyeti mutlak değildir. İşte bu özgürlüğün alt başlıkları ve "dur" denilen yerler:

- **Sözleşme Yapma Zorunluluğu (İstisnalar):**
 - **Kanundan Doğan:** Teşhir edilen ürünün (fiyat etiketi varsa) satılmak zorunda olması.
 - **Dürüstlük Kuralından Doğan:** Tekel konumundaki işletmeler (Nöbetçi eczane, tek fırın) veya kamu hizmeti sunanlar.
 - **Ön Sözleşmeden Doğan:** Taşınmaz satış vaadi yapılmışsa, asıl sözleşmeyi yapma zorunluluğu doğar.
- **(Sözleşmenin Karşı Tarafını Seçme videoda var, burada yok)**
- **Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Serbestisi:** Taraflar kanunda olmayan "Atipik" (İsimsiz) sözleşmeler (Franchising, Know-how vb.) veya "Karma" sözleşmeler yapabilirler. **(Genel ahlaka, kamu düzenine vs aykırı olamaz)**
- **Şekil Serbestisi:** Kural olarak sözlü bile yapılabilir. Ancak taşınmaz satışı (Tapu) veya kefalet gibi durumlarda **geçerlilik şekli** emredicidir.
- **İkale (Bozma Anlaşması):** Sözleşmeyi kuran irade, onu karşılıklı olarak sona da erdirebilir. *Not: Fesih tek taraflıdır, ikale karşılıklıdır.*

Borçlar Hukuku ile Eşya Hukuku Arasındaki Farklar

Sınavlarda en çok buradan "ters köşe" yapılır. Bu tabloyu zihnine kazıman faydalı olacaktır:

1. **Hakların Niteliği:** Borçlar hukukunda haklar **nispidir** (sadece borçluya karşı); eşya hukukunda **mutlaktır** (herkese karşı).
2. **Sınırlı Sayı (Numerus Clausus):** Borçlar hukukunda dilediğin türde sözleşme yaratabilirsin. Eşya hukukunda ise sadece kanunda sayılan hakları (Mülkiyet, İrtifak, Rehin, Taşınmaz yükü vb.) kurabilirsin.
3. **Süreklilik:** Borçlar geçicidir, aynı haklar (eşya üzerindeki haklar) kural olarak süreklidir.
4. **Eşitlik:** Borçlar hukukunda devlet ile sözleşme yapsan dahi iki irade eşittir (İdare hukukundaki üstün yetkiler burada yoktur).

2.DERS - Hakim Olan İlkeler - II

1. Nisbilik (Görecelik) İlkesi ve İstisnaları

Kural: Borç ilişkisi sadece taraflarını bağlar. Üçüncü kişiler bu ilişkiden dolayı borç altına sokulamaz.

İstisnalar (Nisbiliğin Delindiği Haller):

- **Tam Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmeler:** Sözleşmeyi iki kişi yapar ama edimi talep etme yetkisi üçüncü bir kişiye verilir (Örn: Sigorta poliçeleri, Hayat sigortası lehtarları).
- **Tapu Siciline Şerh Edilen Nisbi Haklar:** Normalde nisbi olan hak (kira, alım, geri alım vb.), tapuya şerh edilince eşyaya bağlı bir güç kazanır ve üçüncü kişilere (yeni maliklere) karşı ileri sürülebilir.
- **Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme:** Sözleşmenin tarafı olmayan ancak borçlunun edimiyle yakın temasta olan kişilerin (ailenin) de sözleşmesel koruma şemsiyesi altına alınması (Örn: Evdeki bozuk tavanın eşin üzerine düşmesi).
- **Üçüncü Kişinin İfası:** Şahsi yetenek gerektirmeyen (para, mal teslimi) borçlar, borçlu dışındaki kişilerce de ifa edilebilir.
- **Halefiyet:** Bir kişinin, başkasının haklarına halef (yerine geçen) olması durumu.

2. Dürüstlük Kuralı (Objektif İyi Niyet) - TMK m. 2

Dürüstlük kuralı, "orta zekalı, makul ve dürüst bir insanın" sergileyeceği davranış standardıdır.

Uygulama Alanları:

- **Sözleşme Öncesi Sorumluluk (Culpa in Contrahendo):** Sözleşme henüz kurulmasa bile, görüşme aşamasında dürüst davranmayan taraf, diğerinin uğradığı **menfi zararı** (olumsuz zarar) tazmin etmek zorundadır.

- **Sözleşmenin Tamamlanması:** Sözleşmenin "yan noktaları" (ambalajlama, teslimat şekli vb.) boş bırakılmışsa, bu boşluk dürüstlük kuralına göre doldurulur.
- **Sözleşmenin Yorumlanması (Güven İlkesi):** Bir beyandan, dürüst bir muhatabın anlayacağı anlam esas alınır.
- **Sözleşmenin Uyarlanması (Ahde Vefa'nın İstisnası):** Öngörülemeyen olağanüstü durumlarda (Pandemi, aşırı enflasyon vb.) sözleşmenin yeni şartlara uydurulması dürüstlük gereğidir.

⚠ **Dürüstlük Kuralının Uygulanmadığı Yerler (Sınav Sorusu Olur!):**

- **Hakların Kazanılması:** Burada "İyi Niyet" (Sübjektif) devreye girer.
- **Esaslı Noktaların Tamamlanması:** Bedel veya konu gibi temel unsurlar eksikse sözleşme yok hükmündedir; dürüstlükle tamamlanamaz.
- **Vasiyetnamelerin Yorumlanması:** Burada "İrade Prensibi" geçerlidir; ölenin gerçek arzusu araştırılır, dürüst muhatabın ne anlayacağı değil.

3. İvazlılık (Karşılıklılık) İlkesi

Kural: Borçlar hukukunda sözleşmeler karşılıklıdır (Edim mübadelesi).

İstisnalar:

- **Tek Tarafa Borç Yükleyenler:** Bağışlama, kefalet, ivazsız alacak devri vaadi.
- **Eksik İki Tarafa Borç Yükleyenler:** Kullanım ödücü (Ariyet) veya ücretsiz saklama sözleşmeleri.

4. İfa Yeri (Borcun Ödenme Yeri)

Taraflar sözleşmede aksini kararlaştırmadıkça, borcun nerede yerine getirileceği Türk Borçlar Kanunu'ndaki yedek hukuk kurallarına göre belirlenir. Borcun niteliği, ifa yerini doğrudan etkiler:

- **Para Borçları (Götürülecek Borçlar):** Para borçları, alacaklıyı koruma amacı güder. Bu nedenle, borcun **ödeme zamanında** alacaklının yerleşim yeri neresi ise borç orada ifa edilir. Eğer alacaklı yerleşim yerini

değiştirirse ve bu durum borçlunun ifasını zorlaştırırsa, ek masraflar alacaklıya ait olur.

- **Parça Borçları:** Belirli bir nesnenin (örneğin; şasisi belli bir araba, antika bir vazo veya belirli bir taşınmaz) teslimi borcun konusunu oluşturuyorsa, bu borç **sözleşmenin kurulduğu sırada** o eşya nerede bulunuyorsa orada ifa edilir.
- **Diğer Tüm Borçlar (Aranılacak Borçlar):** Para ve parça borçları dışındaki tüm borçlar (örneğin; bir miktar un, şeker veya standart üretim bir malın teslimi gibi cins borçları), **borcun doğumu anında** borçlunun yerleşim yeri neresi ise orada ifa edilir.

Küçük Bir Not: Sınavda özellikle parça borçlarındaki "sözleşme anı" ile cins borçlarındaki "borcun doğum anı" ifadeleri arasındaki farka dikkat etmelisin. Eğer bir borç geciktirici koşula bağlıysa, borç sözleşme yapıldığında değil, koşul gerçekleştiğinde doğar. Bu da yerleşim yerinin o andaki durumunu kritik hale getirir.

3. DERS - Borç İlişkisi ve Borç Kavramı

1. Borç İlişkisi ve Borç Kavramı

Borçlar hukuku literatüründe bu iki kavram genellikle birbirinin yerine kullanılsa da, teknik olarak aralarında "bütün-parça" ilişkisi vardır.

- **Borç İlişkisi (Geniş Anlamda):** Alacaklı ve borçlu arasındaki hukuki bağın tamamıdır. Mukayeseli hukukta "doğurgan bir canlıya" benzetilir; ilişki sürdüğü müddetçe yeni haklar ve borçlar doğurabilir (Örn: Kira sözleşmesi).
- **Borç (Dar Anlamda):** Bu ilişkinin içinden doğan ve borçluyu alacaklıya karşı belli bir davranışı (**edim**) yerine getirmekle yükümlü kılan tekil bir bağlıdır. (Örn: Sadece Şubat ayı kira bedeli).

Aralarındaki Temel Farklar

- **Doğum Anları:** Kural olarak aynıdır ancak **geciktirici koşula** bağlı sözleşmelerde ilişki hemen kurulur, borç ise koşul gerçekleşince doğar.
- **(Devir konusu videoda var, metinde yok)**
- **Kapsam:** Borç ilişkisi, içinde yan borçları ve koruma yükümlülüklerini de barındıran geniş bir şemsiyedir.
- **Sona Erme:** Bir borcun ifa edilmesi o tekil borcu sona erdirir ancak borç ilişkisini (sözleşmeyi) her zaman sona erdirmez. **(Detay sonraki konularda)**

2. Edim: Borcun Konusu

Edim, borçlunun yerine getirmekle yükümlü olduğu davranıştır. Üç temel biçimde karşımıza çıkar:

- **Verme Edimi:** Para, mal veya bir eşyanın mülkiyetini/zilyetliğini devretmek.
- **Yapma Edimi:** Bir hizmet sunmak, ev boyamak, ders anlatmak gibi aktif bir davranış.
- **Yapmama (Olumsuz) Edim:** Normalde yapabileceği bir şeyi yapmamayı taahhüt etmektir. Rekabet etmeme veya manzara kapatmama vaadi gibi.

Not: Zaten yasak olan bir şeyi (suç işleme vb.) yapmama vaadi hukuken geçerli bir edim oluşturmaz.

3. Yükümlülük ve Külfet (Kritik Ayrım)

Bu bölüm, "Aşağıdakilerden hangisi külfet değildir?" tarzı soruların kaynağıdır.

Yükümlülük

Geniş bir kavramdır. Her borç bir yükümlülüktür ancak her yükümlülük borç değildir. Ahlaki, dini veya ailevi mecburiyetler (sadaka vermek, eşine iyi davranmak) teknik anlamda "alacaklının dava edebileceği" birer borç değildir.

Külfet (Encumbrance)

Külfet, bir hakkın kazanılması veya korunması için kişinin **kendi yararına** yerine getirmesi gereken mecburiyettir.

- **Amacı:** Başkasını tatmin etmek değil, kendi hakkını korumaktır.
- **Yaptırımı:** Yerine getirilmezse karşı taraf dava açamaz veya tazminat isteyemez; sadece külfeti yerine getirmeyen kişi o hakkı kullanma imkanını kaybeder.
- **Örnekler:** Ayıbı satıcıya bildirmek, vadesi gelince ihtar çekmek, seçimlik borçta hakkını kullanmak.

4. Borç ve Sorumluluk

Her borç sorumluluk doğurur mu? Hayır. "Eksik Borçlar"da (Örn: Zaman aşımına uğramış borçlar) borç vardır ama devlet zoruyla (sorumluluk) tahsil edilemez.

Sorumluluk Türleri

- **Kişisel (Şahsi) ve Sınırsız Sorumluluk:** Kural budur. Borçlu, borcun tamamı bitene kadar haczi kabil **tüm mal varlığıyla** sorumludur.
- **Sınırlı Sorumluluk (İstisnalar):**
 - **Miktar ile Sınırlı Sorumluluk:** Kefilin sorumluluğu, kefalet sözleşmesinde belirtilen üst sınır kadardır.
 - **Konu (Mal) ile Sınırlı Sorumluluk (Aynı Sorumluluk):** Başkasının borcu için malını rehin veren kişi, sadece o malın (Örn: Rehinli araba) değeriyle sorumludur; diğer mallarına veya maaşına dokunulamaz.

4.DERS - Edim Türleri

1. Konularına Göre Edim Türleri

A. Borçlunun Davranışın Biçimine Göre Edim Türleri

Edim, borçlunun yerine getirmekle yükümlü olduğu davranıştır ve gramatik olarak ikiye ayrılır:

- **Olumlu (Müspet) Edim:** Borçlunun bir şey vermesini (para ödemek, mal teslim etmek) veya bir şey yapmasını (ders anlatmak, inşaat yapmak) ifade eder.
- **Olumsuz (Menfi) Edim:** Borçlunun normalde yapabileceği bir şeyi yapmaktan kaçınmasıdır. Örneğin; rekabet etmeme, manzara kapatmama veya gürültü yapmama taahhüdü.

Dikkat: Zaten hukuken yasak olan bir şeyi (örneğin "hırsızlık yapmama") edim konusu yapmak sözleşmeyi kesin hükümsüz kılar.

B. Borçlunun Kişiliğine Göre Edim Türleri

Bu ayrım, borcun kim tarafından ifa edilebileceği ve ölümün borca etkisini belirler.

- **Maddi Edim:** Borçlunun mal varlığıyla yerine getirdiği edimlerdir. Burada alacaklının yararı, edimin şahsen borçlu tarafından yapılmasında değil, edime kavuşmaktır.
 - **Özellik:** Üçüncü kişiler tarafından ifa edilebilir. Borçlunun ölümüyle sona ermez, mirasçılara geçer.
- **Şahsi Edim:** Borçlunun fiziksel veya zihinsel yeteneğine dayanan edimlerdir (şarkı söylemek, ameliyat yapmak).
 - **Özellik:** Alacaklının, borcun bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde özel bir yararı vardır. Üçüncü kişiler tarafından ifa edilemez. Borçlunun ölümüyle veya gaipliğiyle kendiliğinden sona erer.

2. Sürelerine Göre Edim Türleri

Alacaklının hukuki yararının ne zaman ve nasıl karşılandığına bakılır:

- **Ani Edim:** Borçlunun tek bir davranışı ile alacaklının yararının bir kerede karşılandığı edimlerdir (Satılan malın teslimi gibi).
- **Sürekli Edim:** Alacaklının yararının, borçlunun sözleşme süresi boyunca devam eden kesintisiz davranışı ile sağlandığı edimlerdir (Hizmet sözleşmesindeki iş görme veya kira sözleşmesinde evi kullanıma hazır bulundurma).
- **Dönemli (Periyodik) Edim:** Belirli zaman aralıklarıyla tekrarlanan ani edimlerdir (Gazete aboneliği, taksit ödemeleri).

Not: Bir sözleşme içinde her üç edim türü de bulunabilir. Kira sözleşmesinde; evin teslimi **ani**, evin kullanıma hazır tutulması **sürekli**, kira bedelinin ödenmesi ise **dönemli** edimdir.

3. Bölünebilme Durumuna Göre Edim Türleri

- **Bölünebilen Edim:** Parçalara ayrıldığında niteliği değişmeyen ve alacaklının yararını önemli ölçüde azaltmayan edimlerdir (Süt, un, para).
- **Bölünemeyen Edim:** Doğası gereği parçalanamayan edimlerdir (Canlı hayvan, bir çift ayakkabı, tek bir tablo).

4. Belirlenme Biçimine(Mahiyetlerine) Göre Edim Türleri

Bu başlık, "ifa yeri" ve "imkansızlık" sorularını çözdüren en teknik kısımdır.

A. Cins (Tür) Borcu

Edim sadece cinsi ve miktarı ile belirlenmiştir (Örn: 5 ton buğday).

- **Seçim Hakkı:** Aksi kararlaştırılmadıkça borçluya aittir. Borçlu, "orta kaliteden" daha düşük bir seçim yapamaz.
- **İmkansızlık:** "Cins telef olmaz" kuralı gereği, o tür yeryüzünden silinmedikçe imkansızlık söz konusu olmaz. Borçlu malı başka bir yerden tedarik edip teslim etmelidir.
- **İfa Yeri:** Genel kural uygulanır; borcun doğduğu andaki borçlunun yerleşim yeridir.

- **Sınırlı Cins Borcu** Cins borcunun belirli bir yer, kişi veya zamanla sınırlandırılmasıdır (Örn: "Şu tarladan" çıkacak 5 ton buğday).

*****Fark:** Eğer o tarla yanarsa veya ürün vermezse "imkansızlık" gündeme gelebilir ve borçlu borçtan kurtulabilir.

B. Parça Borcu

Münferit özellikleri ve üstün nitelikleriyle belirlenmiş, yerine başkası konulamayan edimdir (Örn: "Şu plakalı" araba, "Osman Hamdi Bey'in şu orijinal tablosu").

- **İmkansızlık:** Söz konusu parça yok olursa borç imkansızlaşır.
- **İfa Yeri (Kritik Bilgi):** Sözleşme yapıldığı sırada o parça nerede bulunuyorsa, ifa yeri orasıdır. Alacaklı gidip oradan teslim almalıdır.

5.DERS - Seçimlik Borç - Fer'i Haklar - Yenilik Doğuran Haklar

(Önceki Dersin Devamı) 5. Belirlenme Biçimine(Mahiyetlerine) Göre Edim Türleri

C. Seçimlik Borç (Alternatif Borç) ve Ayırıcı Özelliği

Seçimlik borcu, alelaide bir cins borcundan ayıran en temel fark, borcun konusunun birden fazla **asli edimden** oluşmasıdır.

- **Mantığı:** Borçlu birden fazla şeyi borçlanır (Örn: Bir tablo, bir vazo veya bir saat) ancak bunlardan sadece birini (veya kararlaştırılan miktarını) ifa ederek borcundan kurtulur.
- **Seçim Hakkı:** Aksi kararlaştırılmadıkça **borçluya** aittir. Eğer seçim hakkı borçluya aitse, bu hakkın kullanılmasıyla borcun konusu netleşir.
- **Hukuki Niteliği:** Seçim hakkının kullanılması **değiştirici yenilik doğuran bir haktır**. Çünkü bu hak kullanıldığında borcun konusu değişir ve diğer edimler borç konusu olmaktan çıkar.

EDİMİN (DAVRANIŞIN) SAHİP OLMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Bir davranışın "edim" olarak borca konu olabilmesi için şu kriterleri taşıması şarttır:

- **Hukuken Korunan Bir Menfaat:** Edimin mutlaka maddi (para ile ölçülebilir) bir değer taşıması gerekmez; manevi bir huzur veya hukuki bir değer olması yeterlidir (Örn: Konser dinlemek).
- **İmkan (Başlangıçtaki İmkansızlık Yasağı):** Edimin ifası hem fiziksel hem hukuki olarak mümkün olmalıdır. Ölmüş bir hayvanın satışı veya Uranüs'e turistik gezi vaadi (bugünkü teknolojiyle) imkansızdır ve sözleşmeyi kesin hükümsüz kılar.
- **Hukuka ve Ahlaka Uygunluk:** Emredici hükümlere, kamu düzenine, genel ahlaka ve kişilik haklarına aykırı edimler (Örn: Suç teşkil eden eylemler) borç oluşturmaz.

- **Belirlilik veya Belirlenebilirlik:** Edim ya en başta net olmalı ya da sonradan nesnel ölçütlerle (Örn: Ekspert raporuna göre değer iki katı) belirlenebilir olmalıdır.

BORÇ İLİŞKİSİNDEN DOĞAN HAKLAR

Borç ilişkisi "doğurgan bir canlı" gibidir; içinde farklı türde haklar barındırır:

1. Asli Haklar (Alacak Hakkı)

İlişkinin kurulma gayesidir. Satışta "bedeli isteme", kirada "evi kullanma" hakkı gibi.

2. Feri (Bağlı) Haklar

Asıl alacağa bağlıdır; asıl alacak yoksa bunlar da yoktur ("İtin kuyruğu" benzetmesini hatırla). (İstisna: Taşınmaz Rehni)

- **Kapsamı Genişletenler:** Faiz, ceza koşulu (gecikme tazminatı), gecikme zammı.
- **Güvence Sağlayanlar:** Kefalet, rehin, seçimlik ceza koşulu.

3. Tali (İkincil) Haklar

İlişkinin asıl amacı değildir ancak belli durumlarda doğarlar. **Yenilik doğuran haklar** ve **defiler** bu gruptadır.

A. Yenilik Doğuran (İnşai) Haklar

Tek taraflı bir irade beyanıyla hukuksal durumu değiştiren, kuran veya bozan haklardır.

- **Kurucu Yenilik Doğuran Haklar:** Yeni bir hukuki ilişki kurar. (Örn: Kabul beyanı, alım/önalım haklarının kullanılması, vasiyetname, çocuğun tanınması, babalık kararı, temsilci atama, vakıf kurma, onay verme).
- **Değiştirici Yenilik Doğuran Haklar:** Var olan bir ilişkiyi değiştirir. (Örn: Seçimlik borçta seçim hakkı, ayıplı malda "misliyle değişim" talebi).
- **Bozucu Yenilik Doğuran Haklar:** Mevcut ilişkiyi sona erdirir. (Örn: Mirasın reddi, fesih, istifa, azil, boşanma davası, sözleşmeden dönme, takas).

Yenilik Doğuran Hakların Genel Özellikleri

1. **Tek Taraflıdır:** Karşı tarafın rızasına ihtiyaç duymaz.

İstisna: Vasiyetnamenin ulaşmasına gerek yoktur.

Önalım hakkı, soybağının reddi, babalık hükmü, boşanma, evliliğin iptali, tanımanın iptali, ÖBT'lerin iptali ve tenkis gibi haklar ancak dava yoluyla kullanılır.

2. **Kural Olarak Şarta Bağlanamaz:** Belirlilik ilkesi gereği "eğer şu olursa feshediyorum" denilemez.

3. **Hak Düşürücü Süreye Tabidir:** Zaman aşımı değil, hak düşürücü süre uygulanır.

4. **Kullanılınca Sona Erer:** Bir kez kullanıldıktan sonra geri dönülemez veya aynı hak aynı olay için tekrar kullanılamaz.

6.DERS - Defiler - Edim Yükümleri - Koruma Yükümleri

1. Borçlunun Savunma Yolları: İtiraz ve Def'i

Bir borçlu kendisine karşı açılan davada veya icra takibinde iki ana yolla kendini savunur. Bunların farkı, hakimin müdahale yetkisinde gizlidir.

İtiraz (Hakkın Doğmadığı veya Sona Erdiği İddiası)

İtirazda borçlu şunu söyler: "Böyle bir borç hiç doğmadı (mesela sözleşme kesin hükümsüz) veya bu borç zaten bitti (ifa ettim)."

- **Hakimin Rolü:** İtiraz bir olaya dayanır. Hakim, dosyadan borcun sona erdiğini veya doğmadığını anlarsa, taraflar ileri sürmese bile bunu **kendiliğinden (resen)** dikkate almak zorundadır.
- **Örnekler:** Ayırt etme gücü yokluğu, borcun ödenmiş (ifa) olması, hak düşürücü sürenin geçmiş olması.

Def'i (İfadan Kaçınma Hakkı)

Def'ide borçlu şunu söyler: "Evet, borcum var ama şu an geçerli bir sebebim olduğu için ödemiyorum."

- **Hakimin Rolü:** Def'i bir haktır. Hakim, borcun zaman aşımına uğradığını görse bile borçlu bunu açıkça söylemediği sürece kendiliğinden dikkate alamaz.
- **Örnekler:** Zaman aşımı, ödemelik def'i (sen de ödemedin ki), tartışma def'i.

2. Def'i Türleri

Borçlunun elindeki bu "kaçınma hakkı" bazen kalıcı bazen geçicidir:

- **Kesin Def'iler:** Borçlunun her zaman ileri sürebildiği ve ifadan tamamen kaçınmasını sağlayan haklardır. Zaman aşımı def'i veya bir borcun "kumar ve bahis" gibi eksik borç olduğu iddiası buna örnektir.
 - **Eksik borç def'i, takas def'i, daimi def'i, hükümsüzlük def'i vb.**

- **Geciktirici (Erteleyici) Def'iler:** Borçluya sadece belli bir süre için kaçınma hakkı verir.
 - **Vadenin Gelmediği Def'i:** "Henüz ödeme günü gelmedi" savunmasıdır.
 - **Ödemezlik Def'i:** Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde "Sen kendi borcunu yerine getirmedikçe benden talep edemezsin" demektir.
 - **Tartışma Def'i (Peşin Dava Def'i):** Kefilin, "Önce asıl borçluya git, ondan alamazsan bana gel" deme hakkıdır.
 - **Önce Rehine Başvurma Def'i:** "Elimde rehinli bir mal var, önce onu paraya çevir, açık kalırsa bana gel" savunmasıdır.

3. Borç İlişkisinden Doğan Yükümlülükler

Bir sözleşme kurulduğunda borçlunun omuzlarına sadece "asıl iş" yüklenmez; dürüstlük kuralı gereği bir paket yükümlülük doğar:

- **Asli Edim Yükümlülüğü:** Sözleşmenin ana konusudur (Satışta malı vermek, kirada parayı ödemek). Olmazsa olmazdır.
- **Yan Edim Yükümlülüğü:** Asli edimin düzgün gerçekleşmesine yardım eder. En önemli farkı, **bağımsız olarak dava edilebilir** olmasıdır. (Örneğin; bir mobilyanın kurulumu veya nakliyesi).
- **Yan Yükümlülükler:** Bunlar bağımsız dava edilemez ancak ihlal edilirse tazminat doğurur. Malı teslim anına kadar iyi koruma, kullanım kılavuzu verme (aydınlatma) veya ürünü tedarik etme bu gruptadır.
- **Koruma Yükümlülükleri ve Bütünlük Menfaati:** Dürüstlük kuralı (TMK m.2) gereği, taraflar sadece sözleşme konusunu değil, birbirlerinin **şahıs ve mal varlığı değerlerini (bütünlük menfaati)** de korumalıdır.
 - Hocanın verdiği buzdolabı örneği bu konunun zirvesidir: Buzdolabını kuran kişi mutfaktaki vazoyu kırarsa veya müşterinin ayağına düşürürse, bu sadece bir haksız fiil değildir; aynı zamanda sözleşmeye aykırılıktır. Müşteri (alacaklı) burada daha avantajlı olan "sözleşmeye aykırılık" hükümlerine dayanarak tazminat isteyebilir. Buna hukukta **bütünlük menfaatinin ihlali** denir.
- **Tali Yükümler(Tazminat):**

7.DERS - Eksik Borç - Borç Kaynakları - Hukuki İşlem

1. Tam Borç ve Eksik Borç Ayrımı

Borçlar hukukunda her borç aynı "güce" sahip değildir. Devletin borçluya karşı takındığı tutum, bu ayrımı belirler.

- **Tam Borç:** Alacaklıya hem **talep etme** hem de **dava/icra yoluyla zorlama** yetkisi veren borçtur. Borçlu rızasıyla ödemezse, devlet gücüyle borç tahsil edilir.
- **Eksik Borç (Tabii Borç):** Ortada geçerli bir borç vardır ancak bu borç **devlet zoruyla (dava/icra) takip edilemez**. Borçlunun "insafına" ve gönül rızasına kalmıştır.

Eksik Borcun Hukuki Sonuçları

- Borçlu kendi rızasıyla ödeme yaparsa, bu ödeme geçerlidir.
- Ödeme yapıldıktan sonra "Bu eksik borçmuş, geri ver" denilemez; yani **sebepsiz zenginleşme** teşkil etmez.
- Burada yapılan ödeme bir bağışlama değil, **ifa (borç ödeme)** amacı taşır.

Eksik Borç Türleri

Doğuştan Eksik Borçlar:

- **Kumar ve Bahis Borçları:** Devletin izin verdiği özel durumlar hariç, kumar borcu için icra takibi yapılamaz.
- **Evlenme Simsarlığı (Aracılık) Ücreti:** İki kişinin evlenmesine aracılık eden kişinin ücreti geçerli bir borçtur ama dava edilemez.
- **Ahlaki Görevlerin İfası:** Yoksul bir akrabaya yardım etmek gibi ahlaki yükümlülükler borçtur ama zorlanamaz.
- **Nişanı Bozma Tazminatı:** Evlenmeye zorlama sonucunu doğuracak cayma tazminatları eksik borçtur.
- **Haksız Zilyedin Söküp Alamayacağı Lüks Masrafları:**

Sonradan Eksik Borç Haline Gelenler:

- **Zaman Aşımına Uğramış Borç:** Borç tam olarak doğar ancak süresi içinde talep edilmezse, borçlu "zaman aşımı def'i" ileri sürerek borcu eksik borca dönüştürebilir.
- **Konkordato Anlaşması Dışında Kalan Borçlar:**

- * Eksik borç hata ile ödenmiş olsa bile geçerli bir ifadır ve geri alınamaz.
- * Eksik borcun ifası bağışlama niteliği taşımaz.
- * Eksik borcun ifası sebepsiz zenginleşme teşkil etmez.

2. Borcun Kaynakları

Seni bir başkasına borçlu kılan o "hukuki köprü" nereden gelir?

- **Hukuki İşlemler:** En yaygın kaynaktır. Sözleşmeler (satış, kira vb.) veya tek taraflı işlemlerden (vasiyetname) doğar. (Edim)
- **Haksız Fiiller:** Bir başkasına kasten veya ihmal sonucu zarar vermektir. Buradaki borç **tazminat** ödeme borcudur. (Tazminat)
- **Sebepsiz Zenginleşme:** Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının mal varlığı aleyhine zenginleşmektir (Örn: Yanlışlıkla senin hesabına gelen para). (İade)
- **Vekaletsiz İş Görme:** Bir başkasının işini, ondan yetki almadan ama onun yararına (gerçek) veya kendi yararına (gerçek olmayan) görmektir. (Masraf)

3. Hukuki Olay, Fiil ve İşlem Hiyerarşisi

Hukuk dünyasındaki her kıpırtının bir adı vardır:

- **Hukuki Olay:** Hukuk düzeninin sonuç bağladığı her türlü hadisedir. Sadece insan davranışları değil, tabiat olayları da (doğum, ölüm, sigortalı malı yok eden fırtına) hukuki olaydır.
- **Hukuki Fiil:** İnsanın iradesiyle yaptığı ve hukuki sonuç doğuran davranışlardır.

- **Hukuka Uygun Fiiller:** İrade açıklamaları, maddi fiiller (bir yeri temizlemek gibi).
- **Hukuka Aykırı Fiiller:** Haksız fiiller veya borca aykırılıklar.

Hukuki İşlem (Legal Transaction)

Bir veya birden fazla kişinin **hukuki bir sonuç elde etmek amacıyla** iradesini açıklamasıdır.

- **Unsur 1:** İçte bir irade olmalı (evlenme isteği, evi satma isteği).
- **Unsur 2:** Bu irade dış dünyaya yansımalıdır (beyan).

Hukuki İşlem Benzerleri

Kişinin bir irade, tasavvur veya duygu açıklamasında bulunduğu, ancak hukuki sonucun beyanda bulunanın arzusuna bakılmaksızın doğrudan **kanun tarafından** bağlandığı fiillerdir.

***Farkı:** Hukuki işlemde sonucu **kişinin iradesi** belirler; hukuki işlem benzerinde ise sonucu doğrudan **kanun** belirler (Örn: Ayıp ihbarı).

Duygu Açıklamaları

Normalde hukuki sonuç doğurmazlar ancak bazı durumlarda (zina yapan eşi affetmek gibi) kanun bu duygusal beyana "dava hakkının düşmesi" gibi çok sert bir sonuç bağlayabilir.

8.DERS - Taraf Sayısına Göre Hukuki İşlemler

1. Taraf Sayısına Göre Hukuki İşlemler

Hukuki bir sonucun doğması için kaç kişinin "Tamam" demesi gerektiğine göre yapılan ayrımıdır.

- **Tek Taraflı Hukuki İşlemler:** Sadece bir kişinin irade beyanıyla sonuç doğar. Başka birinin rızasına gerek yoktur.
 - **Örnekler:** Vasiyetname, vakıf kurma, takas beyanı, temsilci atama, mirası reddetme, çocuğu tanıma.
- **İki Taraflı Hukuki İşlemler (Sözleşmeler):** İki tarafın (zıt menfaatlerin) karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanıyla kurulur.
 - **Örnekler:** Satış, kira, bağışlama, kefalet.
 - **Not:** Sözleşmenin bir tarafında 10 kişi olsa bile (örneğin bir evi 3 kardeşin beraber kiralaması), o işlem yine "iki taraflı" bir sözleşmedir (Kiraya veren taraf vs. Kiracı taraf).
- **Çok Taraflı Hukuki İşlemler (Kararlar):** İkiden fazla kişinin aynı yöndeki iradelerinin birleşmesiyle oluşur.
 - **Örnekler:** Dernek veya şirket genel kurulu kararları, adi ortaklık sözleşmesi.
 - **Kritik Fark:** Sözleşmede menfaatler zıttır (biri pahalı satmak ister, diğeri ucuz almak); kararlarda ve ortaklıklarda menfaatler aynı yöndedir (hep beraber kazanç elde etmek).

2. Borç Yükleme Durumuna Göre Sözleşme Türleri

Bu başlık, en çok "ters köşe" yapılan yerdir. **Lütfen dikkat:** Bütün sözleşmeler en az "iki taraflı" birer hukuki işlemdir; buradaki ayrım sözleşme kurulduktan sonra kimin borç altına girdiğine göredir.

Tek Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler

Sözleşme iki kişi arasında kurulur ama sadece bir taraf borç altına girer, diğeri sadece alacaktır.

- **Örnekler:** Bağışlama sözleşmesi, kefalet sözleşmesi, ivazsız (bedelsiz) ibra vaadi.

Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler (İvazlı/Sinallagmatik)

Her iki taraf da birbirine karşı borçlanır. Karşılıklı bir "al-ver" (edim mübadelesi) ilişkisi vardır.

- **Örnekler:** Satış (mal vs. para), Kira (kullanım vs. bedel), Hizmet (emek vs. ücret), Eser (yapım vs. bedel).

Eksik İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler

Sözleşme kurulduğunda sadece bir taraf borçlanır (bu yüzden bağışlamaya benzer), ancak ilerleyen süreçte diğeri tarafın da borcu (masrafları ödeme, iade etme gibi) doğabilir. Burada bir "karşılıklılık/ivaz" yoktur; sadece masrafların giderilmesi söz konusudur.

- **Örnekler:** Kullanım ödöncü (Ariyet), faizsiz tüketim ödöncü, ücretsiz saklama (Vedia), ücretsiz vekalet.
 - **Örnek Mantığı:** Kedingi arkadaşına ücretsiz bıraktın (saklama). Arkadaşın kediye bakmakla borçlandı. Sen başta borçlu değilsin ama kedi hastalanırsa veteriner masrafını arkadaşına ödemekle yükümlü olursun. Bu ödediğın para bir "ücret" (ivaz) değil, masrafın karşılanmasıdır.

⚠ Sınavda Çıkacak "Büyük Tuzak"

Sınav sorusu şöyle gelir: "Aşağıdakilerden hangisi tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme değildir?"

A) Bağışlama	B) Kefalet
C) Rehin	D) Vasiyetname

Cevap: D. Çünkü vasiyetname bir "sözleşme" değil, ******"tek taraflı hukuki işlem"******dir. Sözleşme olması için iki kişinin iradesinin uyuşması gerekir. Bu terminoloji farkını bildiğinde puanı cebine koyarsın.

3. Edimin Hukuki Geçerlilik Sınırları

Bir edimin (borcun konusunun) geçerli olması için;

1. Başlangıçta **mümkün** olması (Uranüs örneği),
2. **Belirli veya belirlenebilir** olması,
3. **Hukuka, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olmaması** gerekir.

9.DERS - Borçlandırıcı İşlem - Tasarruf İşlem ve Kazandırıcı İşlem

Mal Varlığına Etkisi Bakımından Hukuki İşlemler

Mal varlığı, bir kişinin sahip olduğu **aktifler** (haklar, alacaklar, eşyalar) ve **pasiflerin** (borçlar) toplamıdır. Hukuki işlemler bu dengenin hangi tarafını etkilediğine göre sınıflara ayrılır.

1. Taahhüt İşlemi (Borçlandırıcı İşlem)

Bir kişinin mal varlığının aktif kısmında (elindeki varlıklarda) bir azalma yaratmayan, sadece pasif kısmına (borç hanesine) yeni bir kalem ekleyen işlemlerdir. (Satış, Trampa, Kira, Eser, Bağışlama vb)

- **Temel Mantığı:** Sözleşmeler kural olarak taahhüt işlemidir. Örneğin, telefonunu satmak için anlaştığında mülkiyet hala sendedir; sadece o telefonu gelecekte devretme **borcu** altına girmiş olursun.
- **Özellikleri:** Borçlandırıcı işlemi yapmak için o malın sahibi olman gerekmez. Başkasının malını satmak için de sözleşme yapabilirsin (sözleşme geçerlidir ancak ifa aşamasında sorun çıkar).

2. Tasarruf İşlemi

Mal varlığının aktif kısmını doğrudan etkileyen, bir hakkı devreden, sınırlayan veya sona erdiren işlemlerdir. (Teslim, Tescil, Alacağın Devri Sözl., İbra Sözl. vb)

- **Temel Mantığı:** Taahhüt edilen borcun yerine getirilmesi aşamasıdır. Taşınırlarda **zilyetliğin nakli (teslim)**, taşınmazlarda ise **tapu tescili** birer tasarruf işlemidir.
- **Tasarruf Yetkisi Şartı:** Bir tasarruf işleminin geçerli olabilmesi için, işlemi yapan kişinin o hak üzerinde **tasarruf yetkisinin** olması (yani malik veya yetkili olması) gerekir.

3. Kazandırıcı İşlem

Bir başkasının mal varlığını zenginleştiren her türlü işlemidir. Bu iki şekilde olabilir:

- **Aktifi Artırmak:** Kişinin mal varlığına yeni bir hak veya eşya katılması.
- **Pasifi Azaltmak:** Kişinin mevcut bir borcundan kurtulması (İbra gibi).

İstisnai Durum: Sözleşme Olduğu Halde Tasarruf Sayılan İşlemler

Normalde sözleşmeler "taahhüt" işlemidir ancak bazı özel sözleşmeler yapıldıkları anda mülkiyeti veya hakkı karşı tarafa geçirirler:

- **Alacağın Devri:** Yazılı sözleşme yapıldığı anda alacak hakkı devredenden devralana geçer.
- **İbra Sözleşmesi:** Alacaklı ve borçlu anlaştığı anda borç sona erer; alacaklının aktifindeki o kalem silinir.
- **Borcun Dış Üstlenilmesi:** Alacaklı ve yeni borçlu anlaştığı anda eski borçlu borcundan kurtulur.

Kritik Analiz: Çoklu Satış ve Tasarruf Yetkisi

Hukuk fakültesi sınavlarının vazgeçilmezi olan bu konuyu şu iki senaryo ile netleştirelim:

Senaryo A: Bir Malın Üç Kişiye Satılması

Bir telefonu hem Ahmet'e hem Mehmet'e hem de Ali'ye sattığını düşünelim.

- **Sonuç:** Üç satış sözleşmesi de (taahhüt işlemi) **geçerlidir**. Çünkü borçlanmak için malik olmak şart değildir.
- **Mülkiyet:** Telefonu kime teslim edersen (tasarruf işlemi) sahibi o olur. Diğer iki kişiye karşı ise "borca aykırılık" nedeniyle tazminat ödemek zorunda kalırsın.

Senaryo B: Başkasının Malını Satmak

Etrabe'nin saatini, haberi yokken Ayşe'ye sattığını düşünelim.

- **Sözleşme (Taahhüt):** Geçerlidir. Ayşe'ye o saati devretme borcu altına girersin.
- **Teslim (Tasarruf):** Eğer saati Etrabe'den alıp Ayşe'ye verirsen, Ayşe malik olamaz (tasarruf yetkin yok). Ancak Ayşe "iyi niyetliyse" bazı durumlarda mülkiyeti kazanabilir (Eşya Hukuku konusu). Sen ise Ayşe'ye karşı borcunu hukuken "geçerli" şekilde ifa edemediğin için sorumlu olursun.

10.DERS - Sebebe Bağlı ve Soyut İşlemler

1. Sonuç Doğurduğu Zamana Göre İşlemler

Hukuki işlemleri, etkilerini ne zaman gösterdiklerine göre ikiye ayırıyoruz:

- **Sağlar Arası (Inter Vivos) İşlemler:** Kişilerin hayattayken sonuç doğurması için yaptıkları işlemlerdir. Borçlar Hukuku'ndaki neredeyse tüm sözleşmeler (satış, kira, bağışlama) bu gruptadır.
 - **Kritik Nokta:** Bir satış sözleşmesinde teslim tarihini (vadeyi) ileri bir tarihe atsanız ve o tarihten önce ölseniz bile, bu işlem "sağlar arası" kalmaya devam eder. Çünkü işlemin amacı ölümden sonra sonuç doğurmak değildir; borç sadece mirasçılara intikal etmiştir.
- **Ölüme Bağlı (Mortis Causa) İşlemler:** Sonuçlarını ancak yapan kişinin ölümüyle gösteren işlemlerdir. Kişi sağlığında bu sonucun doğmasını istemez.
 - **Türleri:** Sadece iki tanedir; **Vasiyetname** ve **Miras Sözleşmesi**. Bunun dışındaki her şey sağlar arasındadır.

2. Sebebe Bağlılık (İllilik) ve Soyutluk (Mücerretlik)

Bir işlemin geçerliliği, ona temel teşkil eden sebebe (causa) bağlı mıdır, değil midir?

Kazandırmanın Üç Temel Sebebi

Hukukta birine bir şey kazandırırken (para verirken, mal devrederken) şu üç sebepten biriyle hareket edersiniz:

1. **İfa Amacı (Causa Solvendi):** Mevcut bir borcu ödemek için (Örn: Borcum olan 500 TL'yi veriyorum).
2. **Bağışlama Amacı (Causa Donandi):** Bir karşılık beklemezsiniz zenginleştirmek için.
3. **Kredi Amacı (Causa Credendi):** İleride geri almak üzere (ödünç) vermek için.

A. Sebebe Bağlı İşlemler

Eğer alttaki sebep (satış veya bağış sözleşmesi) geçersizse, ona dayanılarak yapılan devir (tescil veya teslim) de geçersiz sayılır.

- **Taşınmazlarda Durum:** Türk hukukunda taşınmaz mülkiyetinin devri kesin olarak **sebebe bağlıdır**. Satış sözleşmesi geçersizse, tapudaki tescil "Yolsuz Tescil" olur ve mülkiyet devredilmiş sayılmaz.
- **Taşınırlarda Durum:** Hakim görüş taşınırların da sebebe bağlı olduğunu savunur. Yani satış geçersizse, malı teslim etseniz bile karşı taraf malik olamaz. Bu durumda "İstihkak davası" ile mal geri istenir.

B. Sebebe Bağlı Olmayan (Soyut) İşlemler

Burada işlemin geçerliliği, temelindeki sebepten kopuktur. Sebep geçersiz olsa bile, yapılan işlem (çek, senet vb.) hukuken ayakta kalır.

- **Kambiyo Senetleri (Bono, Çek, Poliçe):** En tipik örnektir. Birine çek verdiğinizde, üzerinde "neden" verdiğiniz yazmaz. Satış sözleşmesi iptal olsa bile, o çek iyi niyetli üçüncü kişilere geçtiyse ödemek zorunda kalırsınız.
- **Soyut Borç İkrarı:** Borcun sebebini (satış mı, haksız fiil mi) belirtmeden "Etrabe'ye 20.000 TL borcum vardır" şeklinde yapılan beyandır.
 - **Sonucu:** Bu beyan geçerlidir. Alacaklının "neden alacaklı olduğunu" ispatlamasına gerek kalmaz; ispat yükü yer değiştirir. Borçlu, bu borcun aslında olmadığını ispatlamak zorunda kalır.

3. İspat ve Şekil Notu

Borç ikrarı sözlü de yapılabilir, yazılı da. Ancak usul hukuku gereği, belli bir miktarın üzerindeki alacaklar ancak senetle (yazılı belgeyle) ispatlanabilir. Yani sözlü ikrarınız geçerli olsa da, mahkemede şahit dinletemeyebilirsiniz; bu yüzden yazılı belge her zaman "hayat kurtarır."